Karsai László

1944 márciusa

VISSZHANG - L. évfolyam 8. szám, 2006. február 24.

Varga László szerint (Az "Endlösung", ÉS, 2005/50.) a németeknek 1944 tavaszán nem voltak kidolgozott terveik a magyar zsidók deportálására, sőt megelégedtek volna azzal, ha kapnak néhány tízezer zsidó munkaszolgálatost, a többieket pedig az országon belül elszigetelik gettókban, táborokban. Első pillantásra meghökkentő Varga László "revizionista" tétele. Tudjuk, hogy a náci vezetők egyik legfontosabb célja Európa zsidómentessé tétele volt, miért tettek volna kivételt éppen ingadozó szövetségesükkel, Magyarországgal? Már 1942 októberében diplomáciai jegyzékben követelték a magyar zsidók sárga csillaggal való megbélyegzését, gettókba zárásukat és deportálásukat. 1943 áprilisában Klessheimben Hitler és Ribbentrop német külügyminiszter nemcsak a különbéke-tapogatózások miatt követelte Horthytól a Kállay-kormány menesztését, hanem a magyar kormány zsidóvédő politikája miatt is.

Röviddel Horthy 1943. áprilisi klessheimi látogatása után Edmund Veesenmayer, a német Külügyminisztérium Kelet-Európa-szakértője a Magyarországra jellemző gyengeséget és defetizmust a zsidók hatalmas befolyásának tulajdonította. Veesenmayer 1943 októberében újabb hosszabb "tanulmányutat" tett Magyarországon. Javaslatait december 10-én tette Ribbentrop asztalára. Veesenmayer, az általa, egyébként tévesen 1,1 millióra becsült magyar zsidóságot az "elsőszámú ellenség"-nek nevezte. Szerinte 1,1 millió zsidó "az ország ugyanolyan számú szabotőrjét is jelenti, és legalább ugyanannyi, ha nem kétszer annyi azoknak a magyaroknak a száma, akik a zsidók csatlósaiként a szabotázsra és kémkedésre irányuló nagyszabású tervek megvalósításában segítőtársaik és külső álcázóik".

Ha "eliminálnak" Magyarországról 1,1 millió zsidó kémet és szabotőrt, akkor ezzel automatikusan egy-két millió zsidóbérenc fő támaszától is megszabadítják az országot, érzékelteti Veesenmayer. Jelentése végén javasolta, hogy a kormányzót tartsák meg a helyén, a Kállay-kormányt váltsák le, a kormányzónak meg kell ígérni, hogy az úgynevezett "udvari zsidókat", vagyis a Horthynak kedves zsidó bárókat, gyárosokat, bankárokat megkímélik. A többieknek viszont, ezek szerint, pusztulniuk kell. A megszállás előkészítése Veesenmayer javaslatai alapján történt, még azt az ötletét is elfogadták, hogy közvetlenül a megszállás előtt csalják ki az országból Horthyt Hitlerhez "tárgyalni". Nehezen elképzelhető, hogy éppen a zsidókérdés terén ne fontolták volna meg javaslatait.

Az 1944. március 18-i klessheimi Hitler-Horthy-tárgyalás eredeti jegyzőkönyve eddig nem került elő. Horthy március 19-én Koronatanácsot hívott össze, és ezen részletesen beszámolt, miről tárgyalt vele a Führer. Horthy elmondta, hogy: "Hitler azt is kifogásolta előttem, hogy a zsidókkal szemben nem teszi meg Magyarország a szükséges intézkedéseket. Bűnünk tehát, hogy Hitler kívánságát nem teljesítettem, és nem engedem a zsidók lemészárlását." A magyarországi zsidókérdés megoldása a klessheimi tárgyalások központi témája, a megszállás egyik fontos oka volt.

Varga László nagy hangsúllyal emeli ki, hogy a megszállást előkészítő iratokban a német szárazföldi hadsereg vezérkari főnöksége (OKW) nem említi a zsidó vagy zsidókérdés szavakat. A Wehrmachtnak semmi köze sem volt a magyarországi zsidókérdés rendezéséhez, az az SS, a Gestapo és végül, de nem utolsósorban - mivel egy formailag továbbra is független országról volt szó - a náci Külügyminisztérium hatáskörébe tartozott. A Birodalmi Biztonsági Főhivatal (RSHA) alá tartozott az SS, az SD, a Gestapo, ezek iratanyagának döntő többségét a nácik megsemmisítették. A német Külügyminisztériumban pedig komolyan foglalkoztak a magyarországi zsidókérdés megoldásával.Horthy annyira legálisnak fogadta el a megszálló erőket, hogy tárgyalásokba bocsátkozott a megszálló hatalom új képviselőjével,

Veesenmayerrel. E tárgyalások fő témája az új miniszterelnök személye volt. A németek első helyen Imrédy Bélát, volt miniszterelnököt (1938-1939) jelölték e posztra. Hogy mennyire komolyan gondolták a németek a magyarországi zsidókérdés végső megoldását, azt bizonyítja az is, hogy Imrédy tervezett kormányában munkaügyi miniszteri posztot akartak kreálni Endre Lászlónak, Pest vármegye "zsidófaló" alispánjának. A zsidókat pedig "munkásként" akarták deportálni. Az egész "munkás"-kérdés nem volt egyéb, mint a külvilágnak szóló propagandafogás. 1944. május 12-én, a munkácsi nagy "deportáló" értekezleten, ahol az első deportálási zóna zsidótlanításának tervét megvitatták, felhívták az illetékesek figyelmét arra, hogy a vagonokra írják rá: "DA-Umsiedler, német munkáskitelepülés".

A német megszálló erőkkel érkezett Magyarországra Adolf Eichmann, az RSHA IV(Gestapo)-B-4 (zsidóügyi) osztályának vezetője. Eichmann-nal együtt érkezett az egyes megszállt országok zsidótlanításában addigra már nagy gyakorlatot szerzett szakértőinek válogatott csapata, 15-20 fő is. Dieter Wisliceny, Alois Krumey, Theodor Dannecker és társaik lengyelek, zsidók és cigányok százezreinek deportálását szervezték meg 1940 óta. Nem tűnik életszerűnek, hogy maga a deportálások "Mestere" és ennyi válogatott szakértő pusztán néhány tízezer zsidó munkaszolgálatosért utazott volna Budapestre. 50 000 munkaszolgálatos deportálásának megszervezése egy Wislicenynek, egy Krumeynek néhány napos "munka", könnyed ujjgyakorlat lett volna. Eichmann már hosszú napokkal a megszállás előtt összehívta a mauthauseni koncentrációs táborba fő zsidótlanító szakértőit. Eichmann úgy emlékezett, hogy március 10-e körül Heinrich Müller, a Gestapo főnöke utasította arra, hogy menjen Magyarországra, ahol "a terepet keletről nyugatra átfésülve, stratégiai okokból számtalan zsidót evakuálni kell Magyarországról". Volt, hogy úgy emlékezett, egyenesen Heinrich Himmlertől, az SS birodalmi vezetőjétől kapta a parancsot, hogy "fésülje át az országot kelet-nyugati irányba, deportáljon minden zsidót Auschwitzba, de a lehető leggyorsabban".

Varga elsősorban Jaross Andornak, a Sztójay-kormány belügyminiszterének már az Andrássy út 60-ban, a Politikai Rendőrség (PRO) foglyaként írásban tett vallomása alapján állítja, hogy a nácik eredetileg csak a zsidók "szeparálását" várták az új kormánytól. Ha Varga számára a PRO fogságában, egy háborús főbűnös forrásértékű vallomást tehet, akkor ugyanilyen komolyan kell vennünk mindazt, amit a Sztójay-kormány többi tagja mondott a népbíróság előtt. Rátz Jenő, a Sztójay-kormány miniszterelnök-helyettese szerint "az első minisztertanácson a minisztérium [vagyis a kormány - K. L.] munkarendjét határozta meg Sztójay miniszterelnök, s a munka élére a zsidókérdés megoldását tette".

Több tanúvallomás is rendelkezésünkre áll azzal kapcsolatban, hogy nem csak Eichmann és "zsidótlanító" különítményének tagjai érkeztek Budapestre a megszállókkal, vagy közvetlenül utánuk. Maga Ernst Kaltenbrunner is Budapestre érkezett március 19-én. Sztójay, Edmund Veesenmayer, Otto Winkelmann, a magyarországi SS és rendőri erők parancsnoka és más háborús bűnösök is egybehangzóan azt vallották a különböző nagy magyar politikai perekben, hogy az RSHA vezetője járt ezekben a napokban Budapesten. Kunder Antal, a Sztójay-kormány kereskedelmi minisztere szerint: "Az első minisztertanácson Sztójay miniszterelnök jelentette be azt, hogy Kaltenbrunner német SS-tábornokkal való tárgyalásai alapján mik lennének azok a rendelkezések, amelyek a zsidókkal szemben végrehajtandók."

Edmund Veesenmayer a német kormányt súlyosan terhelő tanúvallomást tett a Sztójay-perben. A tanácsvezető bíró, dr. Pálosi Béla megkérdezte tőle: "A zsidó-kérdés megoldása kizárólagosan német követelmény volt-e, vagy a magyar kormány követelése volt, vagy közös követelés volt?

Veesenmayer: "Elsősorban német kívánság volt, és meg vagyok győződve róla, hogy ha a magyarok saját maguk csinálták volna, más formában csinálták volna. Valószínűleg csak az első zsidótörvényekhez alkalmazkodó szigorításban álltak volna az intézkedések. Ez a forma kétségtelenül német nyomásra vezethető vissza." Sztójay népbírósági tárgyalásán megmondta, mit követeltek kormányától a németek: "...Kaltenbrunner azt a német követelést támasztotta felénk, hogy német mintára kell a kérdést megoldani". Sztójay - Himmler, Kaltenbrunner és társaik régi berlini ismerőse - tudta, mit jelent ez: jogfosztást és kifosztást, sárga csillagot, gettót, majd deportálást a haláltáborokba. Állítólag március 20-án este Eichmann és emberei a Kisludas étteremben gyűltek össze. Itt Kaltenbrunner beszédet mondott, sok

sikert kívánt Eichmann-nak és stábjának a zsidók deportálásához, és felhívta a jelen lévő SD-tisztek figyelmét arra, hogy ehhez minden lehető segítséget adjanak meg.

1944 tavaszán, kora nyarán Magyarországon százezreket zsúfoltak össze gettókban, gyűjtőtáborokban. Az emberek legfeljebb 14 napi élelmiszert vihettek magukkal. A fennmaradt dokumentumokban, rendeletekben nyoma sincs annak, hogy bárki fölvetette volna: dolgoztatni kellene Magyarországon a zsidókat, nem deportálni. Logikátlannak tűnik úgy "szeparálni" több százezer embert, hogy megfosztják őket minden hasznos munkavégzési lehetőségtől, viszont élelmezésük minden terhe a magyar hatóságok feladata lenne.

Horthy Miklós kormányzó vagy a Sztójay-kormány felelősségét nem csökkenti, legfeljebb szerepük árnyaltabb megítélését teszi lehetővé, ha továbbra is úgy véljük, a németek a lehető legtöbb zsidó deportálásának szándékával érkeztek Magyarországra.

Karsai László